

“ปลูกผักอินทรีย์ กำไรงาม”

โดย อาจารย์ภาสกร เชี่ยวขจี

บรรยายในงานตลาดนัดเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง “มหัศจรรย์แห่งท้องทุ่ง”

วันที่ 8 พฤศจิกายน 2563

นายภาสกร เชี่ยวขจี¹เกษตรกรผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองจาก Organic Thailand และก้าวสู่การยอมรับในระดับสากลคือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศในยุโรป ทำการปลูกผักอินทรีย์ส่งโรงพยาบาลจันทบุรี โรงพยาบาลตราด ห้างแม็คโครและห้างค้าปลีกอีกหลายแห่ง

ความคิดริเริ่มและจุดเริ่มต้นของการทำไร่นาสวนผสม

แต่เดิมนั้น มีอาชีพทำนาทำไร่อย่างเดียวทำให้ดินไม่อุดมสมบูรณ์ เป็นดินเปรี้ยว ซึ่งไม่คุ้มค่ากับการลงทุนและมีความเสี่ยงสูง จึงได้ปรับเปลี่ยนมา

เป็นการทำไร่นาสวนผสมเพิ่มกิจกรรมที่หลากหลายทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนตลอดปี ลดความเสี่ยงในเรื่องของปัญหาโรคผลผลิตตกต่ำหรือจากการเกิดภัยธรรมชาติ โดยนำความรู้ที่ได้เรียนมาและประสบการณ์ต่างๆ จากการไปศึกษาดูงานกับหน่วยงานทางราชการและภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้และได้ขยายกิจการออกไป โดยการซื้อที่ดินเพิ่มอีก 60 ไร่ ทำการเกษตรแบบไร่นาสวนผสมตั้งแต่พุทธศักราช 2532 เป็นต้นมา มีการจัดระบบใช้พื้นที่ใหม่ แบ่งสัดส่วนในการจัดการแปลงปลูกพืชที่เหมาะสม ที่สามารถสร้างรายได้ตลอดปี

ขั้นตอนการผลิตผักอินทรีย์

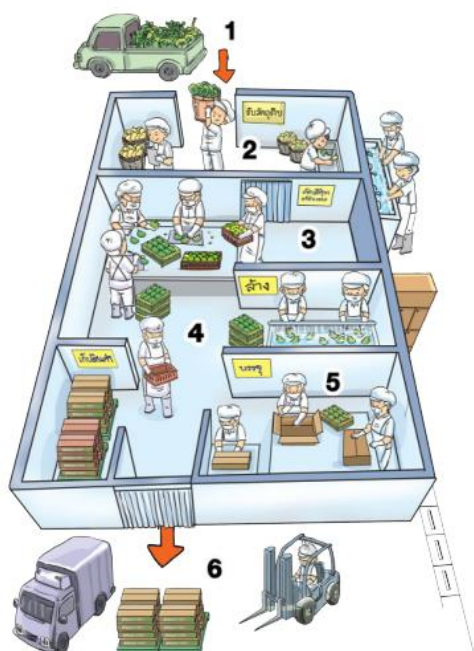
ขั้นตอนการผลิตผักอินทรีย์มีความสำคัญสำหรับการวางแผนการจัดการแปลงและผลผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สะอาดปลอดภัย ตรวจสอบได้ นั้น ต้องมีการเตรียมความพร้อมตามข้อกำหนดต่าง ๆ ดังนี้

1. พื้นที่และแหล่งน้ำ ในการผลิตผักอินทรีย์จะต้องไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารเคมีและโลหะหนัก ใกล้โรงงาน ที่ทิ้งขยะ เขตชุมชนหรือติดกับแปลงที่มีการใช้สารเคมีและไม่มีการปลูกพืชเพื่อเป็นแนวป้องกันสารเคมี (แนวกันชน) พืชที่นิยมปลูกเป็นแนวกันชน ได้แก่ ไม้ ถั่ว ยูคาลิปตัส เป็นต้น

¹อาจารย์ภาสกร เชี่ยวขจี บ้านไร่เชี่ยวขจี ภาสกรฟาร์ม จังหวัดตราด

2. การวางแผนการจัดการ มีมาตรการในการป้องกันการปนเปื้อนที่ชัดเจนทั้งทางดิน น้ำ และอากาศ การจัดหาจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตร มีการวางแผนการผลิตพืช ระบบการปลูกที่เหมาะสมกับชนิดของพืช ฤดูกาล และสภาพพื้นที่

3. เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ต้องไม่ใช่พืชที่ผ่านการตัดแปลงพันธุกรรม หรือผ่านการฉายรังสี เมล็ดพันธุ์ควรนำมาจากระบบการผลิตแบบอินทรีย์ ซึ่งหาได้ยาก ดังนั้นจึงอนุโลมให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการคลุกหรือจุ่มสารเคมีได้

โดยมีข้อแม้ว่าจะต้องนำเมล็ดพันธุ์มาล้างน้ำเพื่อล้างยาฆ่าเชื้อรา ยาแก้นแมลงหรือสารเคมีต่างๆ ออกจากเมล็ดพันธุ์ก่อน (ป้องกันการปนเปื้อน) และนำน้ำที่ใช้ล้างเมล็ดพันธุ์ไปทิ้งนอกแปลง

4. การจัดการและการบำรุงดิน เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด ใช้วัสดุปรับปรุงดินที่ไม่ปนเปื้อนสารเคมี

5. การจัดการศัตรูพืช ด้วยชีววิธี วิธีกล วิธีเขตกรรม หรือการสร้างระบบนิเวศน์ให้แมลงศัตรูตามธรรมชาติ เช่น แมลงหางหนีบ แมลงช้างปีกใส มวนเพชรฆาต ควบคุมแมลงศัตรูพืช เช่น หนอนผีเสื้อ ตั๊กแตน เพลี้ยอ่อน เพลี้ยกระโดด เป็นต้น

6. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ผู้ผลิตต้องมีความรู้ในการเก็บเกี่ยว สถานที่ปฏิบัติงานที่มีความสะอาด ไม่นำผลผลิตพืชทั่วไปมาปะปนกัน ใช้ภาชนะบรรจุ และพาหนะในการขนย้ายที่เหมาะสม

7. การบรรจุหีบห่อ การเก็บรักษาการขนส่ง ภาชนะบรรจุ ขั้นตอนการบรรจุต้องสะอาด ไม่ปนเปื้อน และไม่ปะปนกับผลผลิตทั่วไป เก็บรักษาไว้ในพื้นที่สะอาด ป้องกันจุลินทรีย์ แมลงพาหะ เช่น มอดแป้ง มอดข้าวเปลือก ไร ผีเสื้อข้าวเปลือก ตัวงวงข้าว เป็นต้น

8. การบันทึกข้อมูลการผลิต บันทึกข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานและเอกสารประกอบการจัดทำประวัติ แผนที่ และแผนผังฟาร์มที่เป็นปัจจุบันจัดทำแผนการผลิต จดบันทึกการปฏิบัติงานภายในฟาร์ม การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวหุกรอบการผลิตอย่างต่อเนื่อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน

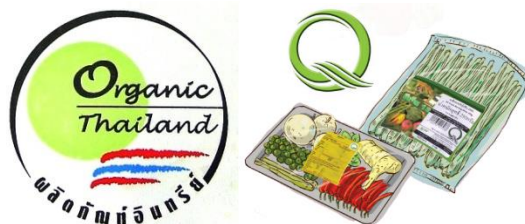

9. การทวนสอบ บันทึกหลักฐาน เอกสารที่สามารถทวนสอบได้ตลอดกระบวนการผลิต จัดเก็บบันทึกและเอกสารอย่างน้อย 1 รอบการรับรอง

เมื่อเตรียมความพร้อมตามข้อ 1-9 แล้วให้นำเอกสารไปยื่นที่หน่วยงานวิชาการในแต่ละพื้นที่ ศูนย์วิจัยพืชสวนหรือพืชไร่ในแต่ละเขต จากนั้นหน่วยงานจะให้เวลาสำหรับการปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรทั่วไป มาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ ซึ่งอาจใช้เวลาภายใน 1 ปี หรือหลายปี ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ การย่อยสลายอินทรีย์วัตถุตามธรรมชาติ สารเคมีตกค้างภายในแปลง เพื่อให้สภาพดินต่าง ๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งในระหว่างเวลาการปรับเปลี่ยนนั้น สามารถทำการเกษตรและขายผลผลิตได้ตามปกติ แต่ยังไม่สามารถขายผักในนามผักอินทรีย์ได้ สำหรับ **บ้านไร่เขียวขจี ภาสกรฟาร์ม** ได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand ได้นั้น ต้องใช้เวลากว่า 4 ปี

10. การแสดงฉลากและการนำไปใช้ เมื่อปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามข้อกำหนด 1-9 เรียบร้อยแล้ว จะได้ใบรับรองและเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ OrganicThailand ให้นำไปแสดงบนฉลากสินค้าอินทรีย์ และเครื่องหมายรับรอง Organic Thailand

การสร้างระบบนิเวศน์ในไร่เกษตรอินทรีย์

บ้านไร่เขียวขจี ภาสกรฟาร์ม ไม่ใช่ใช้สมุนไพรรักษาโรคล้างแมลง เกษตรกรบางท่านอาจจะยังไม่รู้ว่าสมุนไพรรักษาชนิด เช่น ไบยาสูบ หรือ ไบยาจูนนั้น ในขั้นตอนการผลิตมีการใช้ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อรามากกว่า 30 ชนิด ซึ่งขัดกับหลักในการทำเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นหากจำนวนแมลงขาดสมดุล สามารถใช้สารชีวภัณฑ์ (ผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืชจากสิ่งมีชีวิต) ในการป้องกันและกำจัดได้แต่ไม่ควรใช้บ่อย เนื่องจากสารชีวภัณฑ์ไม่ได้จำเพาะกับแมลงที่เป็นศัตรูพืชเท่านั้น แมลงตัวไหนโดนก็จะตาย ควรใช้เมื่อจำเป็นเท่านั้น เช่น เชื้อราบิวเวอเรีย และเชื้อราเมตาไรเซียม ช่วยกำจัดพวกเพลี้ย แบคทีเรียพีที ช่วยกำจัดหนอนไส้เดือนฝอยสายพันธุ์ไทย ช่วยกำจัดไขหนอน-ไข่ด้วง ดังนั้นต้องหมั่นสังเกตพืชผักที่ปลูกอยู่เสมอ ตรวจสอบการระบาดของโรคแมลง เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ทันก่อนที่จะสร้างความเสียหายให้แก่ผลผลิต

การทำเกษตรอินทรีย์ให้นึกถึงหลักการตามธรรมชาติ ที่มีระบบนิเวศน์ต่าง ๆ เกื้อกูลกัน เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้เกิดจากความไม่สมดุลของระบบนิเวศน์ แมลงศัตรูพืชมีมากกว่าแมลงศัตรูธรรมชาติ ทำให้ต้องใช้สารเคมีเข้ามาทำลายจนระบบนิเวศน์เสียสมดุล สารเคมีตกค้างในดิน และเกิดปัญหาโรคแมลง

ตามมา เนื่องจากพืชอ่อนแอ การสร้างระบบนิเวศน์ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นไส้เดือนดิน ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตในดินช่วยย่อยสลายซากพืชซากสัตว์ ช่วยพรวนดิน แมลงธรรมชาติและแมลงศัตรูพืชที่ควบคุมกันเอง

ดิน คือปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการทำเกษตรอินทรีย์ การบำรุงดินสร้างธาตุอาหารต่าง ๆ ให้พืชผักสามารถเจริญเติบโตได้ดี แข็งแรง ทนทานต่อโรคและแมลง การทำเกษตรอินทรีย์จะต้องใช้ปุ๋ยหมักที่หมักสมบูรณ์แล้วเท่านั้น ปุ๋ยที่หมักสมบูรณ์แล้วจะไม่มีความร้อนในกองปุ๋ย หากเอาปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกที่ยังหมักไม่สมบูรณ์มาใช้ อาจเกิดปัญหาแบคทีเรีย เชื้อซาลโมเนลลา หรือเชื้ออีโคไล ปนเปื้อนมาในกองปุ๋ยหมัก ทำให้เกิดเชื้อราโรคพืช เกิดความร้อน ทำให้ต้นไม้อ่อนแอเป็นโรค และตายได้

วัสดุในการทำปุ๋ยหมัก ประกอบด้วยอินทรีย์วัตถุที่หาได้ง่ายในพื้นที่ เช่น หลุ้า ฟาง ใบไม้ และ มูลสัตว์ ชีว ขี้ไก่ ขี้หมู นำมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน หมักเป็นกองไว้ ภายในกองจะเกิดความร้อนเนื่องจากเกิดกระบวนการหมัก เมื่อหมักปุ๋ยจนสมบูรณ์แล้ว (สังเกตได้จากกองปุ๋ยหมักไม่มีความร้อน) จึงนำมาใช้ในการปรับปรุงดิน (ระยะเวลาการหมักขึ้นอยู่กับขนาดกองปุ๋ยหมักและสภาพอากาศ) เมื่อปรับปรุงบำรุงดินได้ดีแล้ว จะทำให้พืชเจริญเติบโตและแข็งแรง

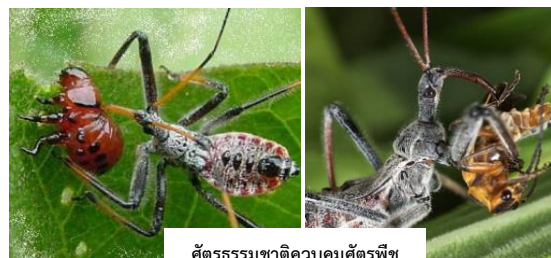

จุลินทรีย์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่เล็กที่สุด โดยปกติจุลินทรีย์พื้นดินจะเป็นจุลินทรีย์ที่แข็งแรงทนทานต่อสภาพอากาศ ซึ่งจุลินทรีย์มีทั้งที่เป็นโทษและเป็นประโยชน์ต่อพืช หากดินเป็นกรด จุลินทรีย์ที่เป็นโทษจะแข็งแรงกว่าจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ และเพิ่มจำนวนจนก่อโรคแก่พืชได้ แต่หากดินมีค่าความเป็นกรดต่างอยู่ประมาณ 5 ถึง 7 จะทำให้จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์เจริญเติบโตดี แข็งแรงแทนที่จุลินทรีย์ที่เป็นโทษ เมื่อมีระบบนิเวศน์ในดินที่ดีมีการควบคุมปริมาณกันของจุลินทรีย์ในดิน ทำให้พืชปลูกมีความแข็งแรง

แมลง มีวงจรชีวิตในธรรมชาติอย่างเป็นระบบ หากแมลงชนิดใดชนิดหนึ่งหายไปจากระบบ อาจทำให้เกิดการระบาดของแมลงศัตรูพืช และทำลายผลผลิตเสียหายได้ ดังนั้นจึงต้องเข้าใจธรรมชาติของแมลงเสียก่อน โดยแมลงที่กินพืช

หรือแมลงศัตรูพืช จะเป็นแมลงตั้งต้นของห่วงโซ่อาหาร ซึ่งจะเป็นแมลงที่เกิดขึ้นก่อนและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วแพร่ขยายพันธุ์เร็ว หลังจากนั้นจะเริ่มมีแมลงตัวห้ำตัวเบียนเข้ามากินแมลงศัตรูพืช ซึ่งเป็นแมลงที่ใช้เวลาในการเจริญเติบโตนาน โดยที่ตัวห้ำ 1 ตัว สามารถกินแมลงศัตรูพืชได้ประมาณ 100 ตัว เมื่อเกษตรกรไม่สามารถแยกแยะแมลงดีและแมลงที่เป็นโทษ จึงกำจัดแมลงทั้งหมดทำให้แมลงศัตรูธรรมชาติไม่สามารถควบคุมปริมาณแมลงศัตรูพืชได้

หญ้า อย่าปล่อยให้รกจนเกินไป ให้ตัดนำไปทำเป็นปุ๋ย แต่ไม่ควรวางออกให้เหลือแต่หน้าดิน หรือถอนหญ้าเฉพาะที่คลุมพืชผักที่ปลูก ปล่อยให้หญ้าและแมลงอยู่ร่วมกัน ไม่มีใครตอบได้ว่าแมลงชอบกินหญ้าหรือพืชผักที่ปลูกไว้มากกว่ากัน หากรู้จักสังเกตจะพบว่าแมลงบางชนิดที่กินหญ้าแต่ไม่กินพืชผัก

เมื่อระบบนิเวศน์ต่าง ๆ เกิดความสมดุลกันแล้ว ปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืชจะเริ่มลดน้อยลง เพราะธรรมชาติจะเกื้อหนุนกัน จุลินทรีย์ที่ดีจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลผลิตจากการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรอินทรีย์ ย่อมดีต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม

จากกระแสคนรักสุขภาพทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นที่ต้องการมากขึ้น นอกจากกำไรจากการขายสินค้าพรีเมียมที่ปลอดภัยต่อ

ผู้ผลิต ผู้บริโภค และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิตอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น ค่าปุ๋ย ค่ายา และสารเคมี รวมถึงสามารถนำ ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยน้ำ ที่ผลิตมาใช้ภายในฟาร์มมา จำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ หากทำเกษตรอินทรีย์ในระยะยาว ระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมจะดีขึ้น รวมถึง สุขภาพของตัวเกษตรกรเองที่ไม่ต้องสัมผัสกับ สารเคมี ได้รับประทานอาหารที่สะอาด ปลอดภัย ซึ่งถือเป็นการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว และ สร้างความมั่นคงทางอาหารอีกด้วย

